

MATERIAŁY ZE SZKOLENIA ONLINE

Technologia AI/GPT w nauczaniu języka polskiego, czyli jak być polonistą w XXI wieku

Technologia GPT (Generative Pre-trained Transformer) stanowi nowoczesne narzędzie oparte na sztucznej inteligencji, które rewolucjonizuje sposób, w jaki używamy komputerów i przetwarzamy język naturalny. GPT to rodzaj modelu uczenia maszynowego, który został przeszkolony na ogromnej ilości danych tekstowych, co umożliwia mu generowanie odpowiedzi na różnorodne pytania i zadania w sposób podobny do tego, jak odpowiadałby człowiek. Dzięki swojej zdolności do generowania tekstu GPT może być wykorzystywany w wielu dziedzinach, od tworzenia treści po tłumaczenie języków, a także w analizie danych i wspomaganiu procesów decyzyjnych czy redakcyjnych. Może być wykorzystywany do generowania treści na stronach internetowych, automatyzacji odpowiedzi w obsłudze klienta, a także w analizie danych.

W edukacji GPT może być wykorzystywany na wiele sposobów – do wspomagania procesu nauczania poprzez generowanie zadań, materiałów dydaktycznych czy nawet udzielanie odpowiedzi na pytania uczniów. Jego zdolność do szybkiego przetwarzania i generowania tekstu czyni go potężnym narzędziem wspierającym nauczanie i uczenie się.

I. Polecane chatboty

1. OPEN AI

Chatbot OpenAI, oparty na modelu GPT, reprezentuje czołówkę technologii w dziedzinie sztucznej inteligencji, oferując zdolność do generowania spójnych i kontekstualnych tekstów. Model ten, trenowany na obszernym zbiorze danych tekstowych, może analizować zapytania i produkować odpowiedzi w różnych językach, co czyni go niezwykle użytecznym w edukacji językowej, pomagając nauczycielom i uczniom w eksploracji złożonych tematów językowych oraz w ćwiczeniu umiejętności pisania i czytania. Dzięki zdolności personalizacji odpowiedzi chatbot może dostosować swoje reakcje do konkretnego kontekstu lub potrzeb użytkownika, co jest szczególnie wartościowe w procesie kształcenia krytycznego myślenia i rozwijania kreatywności językowej. Narzędzie to wspiera również nauczycieli w tworzeniu interaktywnych materiałów dydaktycznych, ułatwiając dostosowanie treści edukacyjnych do indywidualnych potrzeb uczniów.

Narzędzie OpenAI, dostępne pod adresem www.openai.com, umożliwia użytkownikom logowanie się za pomocą osobistych kont Microsoft, Google lub Apple, co zapewnia szybki i bezproblemowy dostęp oraz bezpieczeństwo danych. Platforma oferuje dostęp do szerokiego zakresu danych opublikowanych w internecie do stycznia 2022 roku. W obecnym użyciu dostępne są dwie główne wersje narzędzia: wersja 3.5, która jest bezpłatna, oraz bardziej zaawansowana GPT-4, będąca wersją płatną. Każda z nich oferuje różnorodne możliwości zastosowań, dostosowane do potrzeb i wymagań użytkowników. Wersja 3.5 może służyć jako punkt wyjścia dla użytkowników pragnących zapoznać się z możliwościami sztucznej inteligencji, natomiast wersja GPT-4 oferuje rozszerzone możliwości, takie jak: większa precyzja odpowiedzi, głębsze zrozumienie kontekstu oraz zaawansowane funkcje interaktywne, które mogą być szczególnie przydatne w profesjonalnych i komercyjnych zastosowaniach.

2. COPILOT – MICROSOFT

Copilot – Bing GPT, dostępny na stronach www.copilot.microsoft.com oraz www.bing.com, to narzędzie wykorzystujące technologię AI podobną do tej zastosowanej w modelu GPT-4, oferujące użytkownikom możliwość logowania się przy użyciu konta Microsoft. Specyfika tej platformy polega na zapewnieniu dostępu do bieżących danych, co pozwala na uzyskiwanie informacji aktualnych i adekwatnych do chwili zapytania. Ponadto narzędzie to jest w stanie wskazywać źródła danych, co zwiększa wiarygodność i transparentność podawanych informacji. Copilot charakteryzuje się m.in. "kreatywnym" stylem konwersacji, porównywalnym z możliwościami oferowanymi przez najnowszą wersję modelu OpenAI – GPT-4, co czyni go przydatnym w różnych kontekstach, zwłaszcza tam, gdzie wymagana jest wysoka jakość i kreatywność generowanych treści. Dostępność narzędzia w wersji bezpłatnej umożliwia szerokie wykorzystanie jego potencjału bez dodatkowych kosztów.

3. Jak założyć bezpłatne konto osobiste Microsoft?

- Wejdź na stronę: <https://www.microsoft.com/>.
- W prawym górnym rogu kliknij „Zaloguj się”.
- W nowym oknie wybierz „Nie masz konta? Utwórz je!”.
- Podaj adres e-mailowy, którym się posługujesz. Upewnij się, że jest to prawidłowy i aktywny adres e-mail, ponieważ będziesz musiał go zweryfikować później.
- Podaj hasło, którym będziesz chciał logować się do swojego konta Microsoft, i kliknij „Dalej”.
- W kolejnym oknie podaj swoje podstawowe informacje: imię, nazwisko, data urodzenia, kraj, numer telefonu lub inny e-mail.
- Przepisz znaki lub wpisz kod, który dostaniesz na telefon lub e-mail.
- Kliknij „Utwórz konto”.

II Najważniejsze terminy

PROMPT

Prompt w kontekście chatbotów i technologii sztucznej inteligencji to polecenie lub zestaw słów wprowadzane przez użytkownika, które służą jako wyzwalacz lub instrukcja dla AI do wygenerowania odpowiedzi lub kontynuowania zadania. Może to być pytanie, stwierdzenie lub nawet fragment kodu, w zależności od kontekstu i oczekiwanej funkcji AI. Chatboty używają promptów do analizy kontekstu zapytania i dostarczania odpowiednich odpowiedzi, które są zwykle generowane w oparciu o wewnętrzne algorytmy i wcześniej zgromadzoną wiedzę. W praktyce prompt może być prostym zapytaniem lub bardziej skomplikowanym poleceniem wymagającym od AI wykonania określonej akcji. Prompt stanowi interfejs komunikacyjny pomiędzy człowiekiem a maszyną, będąc kluczowym elementem w interakcji z inteligentnymi systemami.

Efektywne promptowanie to klucz do maksymalizacji potencjału narzędzi AI opartych na modelach językowych takich jak GPT. Istnieje wiele technik promptowania, jedną z nich jest technika role-playing.

W wypadku tej techniki skuteczny prompt składa się z trzech głównych elementów. Pierwszy to określenie **roli** chatbota (lub nas – użytkowników) lub funkcji, jaką ma on pełnić – może to być nauczyciel, asystent, analityk, krytyk literacki, specjalista z jakiejś dziedziny itd. Drugi element to stworzenie jasnego **kontekstu**, który zapewnia AI zrozumienie sytuacji lub tematu, w ramach którego ma działać. Trzeci to sformułowanie **konkretnego pytania lub zadania**, które AI ma wykonać.

Tak zdefiniowany prompt pozwala chatbotom precyzyjnie zrozumieć oczekiwania użytkownika i odpowiedzieć w sposób, który jest najbardziej adekwatny do zadanego celu. Na przykład, zamiast mówić „opowiedz mi coś o historii”, lepiej użyć promptu „Jako ekspert od historii, wyjaśnij mi przyczyny upadku Cesarstwa Rzymskiego”, co jest promptem skuteczniejszym, ponieważ definiuje rolę, kontekst oraz zadanie.

HALUCYNACJA

Halucynacja w kontekście modeli językowych odnosi się do sytuacji, kiedy algorytm generuje informacje, które są nieprawdziwe lub niepoparte faktami, mimo że mogą wydawać się prawdopodobne lub koherentne. Halucynacje mogą przybierać formę błędnych dat, nieistniejących zdarzeń historycznych, zmyślonych statystyk, fikcyjnych cytatów itp. W kontekście halucynacji generowanych przez modele językowe takie jak GPT użytkownicy powinni przyjąć postawę ograniczonego zaufania i krytycznego myślenia. Oznacza to, że odpowiedzi wygenerowane przez AI należy traktować jako **punkt wyjścia do dalszej weryfikacji**, a nie jako nieomylne źródło wiedzy. Użytkownicy powinni zachować sceptycyzm, zwłaszcza w wypadku danych i informacji, które mogą mieć znaczący wpływ na decyzje lub przekonania. Jest to szczególnie ważne w sytuacjach, gdy dane są zaskakujące, nietypowe lub gdy ich autentyczność nie może być łatwo zweryfikowana. Użytkownicy powinni także korzystać z różnych źródeł, aby potwierdzić wiarygodność informacji otrzymanych od AI.

III. Przykłady promptów dla polonistów planujących lekcję literatury

1. Jako kreatywny asystent polonisty zaprojektuj zadania do escape roomu dla klasy 4, który bazuje na wydarzeniach z *Opowieści z Narnii* C.S. Lewisa, gdzie uczniowie muszą rozwiązywać różnorodne, interesujące literackie zagadki, by „uwolnić Aslana”.
2. Wejdź w rolę doświadczonego pedagoga i stwórz angażującą, kreatywną kartę pracy z zadaniami do charakterystyki głównych bohaterów „Chłopców z Placu Broni” Ferencza Molnara, która zachęci uczniów do głębszego zrozumienia postaci oraz ich ról w powieści.
3. Wciel się w rolę innowacyjnego nauczyciela i przygotuj angażujący sprawdzian z *Balladyny* Juliusza Słowackiego, zawierający różnorodne rodzaje pytań, które sprawdzą znajomość i zrozumienie tekstu. Zaprojektuj pytania zamknięte, pytania otwarte wymagające analizy motywów i postaci, a także zadania na dopasowywanie cytatów do scen lub bohaterów. Dodaj również kreatywne zadanie, jak napisanie krótkiego dialogu między bohaterami z innego punktu widzenia.
4. Wejdź w rolę nauczyciela języka polskiego i zaproponuj ciekawy scenariusz 45minutowej lekcji na temat wiersza *Spóźniony słowik* Juliana Tuwima, podczas której uczniowie będą wykonywali różnorodne, kreatywne zadania (w pojedynkę, w parach i grupach).
5. Wciel się w rolę innowacyjnego metodyka i zaproponuj angażujący plan projektu edukacyjnego na sześć lekcji dotyczącego *Pana Tadeusza* Adama Mickiewicza. Plan powinien skupiać się na zaangażowaniu uczniów w głęboką analizę i interpretację tekstu, zachęcając do kreatywnego myślenia. Każda z lekcji ma za zadanie stopniowo rozszerzać zrozumienie uczniów na temat epopei, jej kontekstu historycznego, literackiego oraz kulturowego znaczenia.
6. Przepisz fragment baśni *Czerwony Kapturek*, zmieniając ją w opowiadanie kryminalne, adresowane do dziecięciolatków. Skup się na zmianie tonu i elementów fabuły.
7. Jako doświadczony polonista zaproponuj pomysły na ciekawą lekcję powtórkową z mitologii greckiej dla uczniów klasy 5 szkoły podstawowej. Chcę, aby lekcja była interaktywna i angażująca, skupiająca się na kluczowych mitach, bogach, bohaterach oraz ich znaczeniu w kulturze. Szukam kreatywnych form pracy, które pomogą uczniom utrwalić wiedzę.

IV. Generowanie grafik w Copilot

Aby efektywnie wykorzystać Copilot do generowania grafik na lekcje języka polskiego, ważne jest przestrzeganie kilku kluczowych zasad:

Jasność celu. Określ precyzyjnie, jaki cel ma spełniać grafika. Czy ma to być wizualizacja bohatera literackiego, przedstawienie scenerii z lektury czy ilustracja do konkretnej sceny? Jasny cel ułatwi stworzenie trafnej grafiki.

Szczegółowy opis. Podczas formułowania zapytania do Copilota bądź jak najbardziej szczegółowy. Określ, jakie elementy, kolory i styl powinna zawierać grafika. Im więcej detali, tym lepiej Copilot zrozumie Twoje oczekiwania.

Kontekst literacki. Włącz w opis kontekst literacki, który pomoże Copilotowi lepiej dostosować grafikę do treści lekcji. Jeśli grafika dotyczy lektury, wspomnij o epoce, w której powstało dzieło, głównych motywach i nastroju, jaki ma oddawać obraz.

Zachowanie stylu edukacyjnego. Podkreśl, że grafika powinna być zachowana w stylu edukacyjnym, co oznacza jasność przekazu, odpowiedni poziom abstrakcji i unikanie nadmiernej fantastyki, chyba że jest to celowe dla danej lekcji.

Iteracyjny proces. Przygotuj się na to, że pierwsza wygenerowana grafika może nie spełniać wszystkich oczekiwań. Wykorzystaj możliwość modyfikacji i ponownego zlecenia, aby dopracować obraz.

Przykłady promptów do wygenerowania grafik:

1. Stwórz ilustrację przedstawiającą Balladynę z dramatu Juliusza Słowackiego tuż po dokonaniu zbrodni na jej siostrze Alinie. Grafika powinna oddawać dramatyzm chwili – skup się na wyrazie twarzy Balladyny, mrocznej atmosferze i kontrastujących kolorach symbolizujących konflikt moralny. Styl grafiki powinien pasować do młodzieżowej grupy wiekowej i być odpowiedni dla kontekstu edukacyjnego.
2. Wygeneruj szereg komiksowych klatek z pustymi dymkami ilustrujących scenę codziennych zakupów w sklepie spożywczym. Postacie powinny wyrażać różne emocje i intencje, które uczniowie będą mogli interpretować i wypełnić dialogiem. Grafika powinna być jasna i czytelna, umożliwiającą łatwe dopisywanie tekstu przez uczniów.
3. Zaprojektuj grafikę ukazującą konia trojańskiego przed bramami Troi, zgodnie z opisem w eposie Homera. Proszę o uwzględnienie elementów architektonicznych Troi w tle, aby zaznaczyć kontekst historyczny. Grafika powinna być stylizowana tak, by pasować do lekcji historii i literatury.

V. Praktyczne przykłady wykorzystania AI w kształceniu językowym

1. Wchodząc w rolę eksperta języka polskiego, stwórz serię krótkich zadań, które pomogą uczniom zrozumieć i bawić się homonimami i homofonami w języku polskim.
2. Zaprojektuj karty pracy, na których uczniowie będą łączyć słowa z ich synonimami lub antonimami, a następnie używać ich w zdaniach.
3. Opracuj materiały do gry (zasady, polecenia, treść zadań), w której uczniowie stają się „ortograficznymi detektywami”, szukając i poprawiając błędy ortograficzne ukryte w zabawnych, krótkich tekstach.
4. Jako nauczyciel dbający o precyzję językową, przygotuj serię angażujących zadań edukacyjnych skoncentrowanych na różnicowaniu w pisowni „rz” i „ż”, skupiających się na temacie ... (kosmosu, Minecrafta, podróży itp.). Zaproponuj ciekawe zadania tekstowe, które wymagają od uczniów uzupełnienia luk w zdaniach i tworzenia własnych przykładów.
5. Podaj przykłady ćwiczeń, które pomogą uczniom praktykować budowanie dialogów, koncentrując się na różnych kontekstach komunikacyjnych.
6. Jako specjalista nauczania języka polskiego zaproponuj kreatywne, angażujące zadania, które zachęcą uczniów do tworzenia i opowiadania własnych historii, wspierając rozwój narracyjnych umiejętności językowych oraz kreatywne myślenie.
7. Zaprojektuj debatę, w której uczniowie będą dyskutować o wyborach moralnych postaci z *Balladyny* Juliusza Słowackiego, analizując konsekwencje tych wyborów i ich wpływ na losy bohaterów oraz przesłanie utworu.
8. Jako polonista proszę o przygotowanie zadania, w którym uczniowie będą tworzyć scenariusz wywiadu z wybraną postacią historyczną z epoki starożytnej Grecji lub Rzymu, wykorzystując wiedzę na temat jej życia i osiągnięć. Zadanie ma na celu rozwijanie umiejętności zadawania pytań i tworzenia spójnych wypowiedzi.
9. Wciel się w rolę doświadczonego nauczyciela języka polskiego i opracuj krótką notatkę edukacyjną, która przedstawi schemat listu oficjalnego, wyjaśniając jego strukturę oraz niezbędne elementy. Dodatkowo przygotuj dwa wzorcowe przykłady listów oficjalnych: Następnie przygotuj dwa wzorcowe przykłady listów: a) Do twórców gry *Astral Adventures* z prośbą o dodanie edukacyjnego trybu gry, który pomógłby w nauce historii przez grywalizację. B) Do schroniska dla zwierząt, inicjując projekt *Nasi mniejsi przyjaciele* na rzecz edukacji o odpowiedzialnej opiece i adopcji.

VI. GPT w przygotowaniach do egzaminu ósmoklasisty

W kontekście wykorzystania narzędzia GPT do przygotowań do egzaminu ósmoklasisty, kluczowe jest podkreślenie potrzeby ostrożności i krytycznego podejścia. Choć GPT może oferować cenne wsparcie w procesie edukacyjnym, należy pamiętać, że nie zawsze radzi sobie z przygotowywaniem kompleksowych i w pełni adekwatnych arkuszy próbnych egzaminów. Wynika to z charakterystyki algorytmu, który, bazując na ogromnej bazie danych, generuje treści mogące czasami zawierać nieprecyzyjne informacje lub nie być w pełni dostosowane do specyficznych wymogów egzaminacyjnych. Z tego względu nauczyciele powinni podchodzić do wygenerowanych materiałów z dozą sceptycyzmu i zawsze je weryfikować pod kątem zgodności z aktualnymi wytycznymi egzaminacyjnymi.

Aby maksymalizować korzyści płynące z wykorzystania GPT w przygotowaniach do egzaminu ósmoklasisty, nauczyciele mogą skupić się na selektywnym i celowym wykorzystaniu tego narzędzia. Zaleca się, aby GPT był używany przede wszystkim jako źródło inspiracji do tworzenia zadań, wzbogacania materiałów dydaktycznych o dodatkowe konteksty oraz jako narzędzie do szybkiego generowania pomysłów na kreatywne ćwiczenia wspomagające rozwój umiejętności krytycznego myślenia i rozumienia tekstu.

Przykładowe prompty:

1. Wciel się w rolę eksperta od języka polskiego i wygeneruj zestaw pięciu angażujących zadań na zrozumienie tekstu, które mogłyby pojawić się na egzaminie ósmoklasisty, wraz z kluczami odpowiedzi i wskazówkami dla uczniów, jak podejść do analizy tekstu (*uwaga – należy podać chatbotowi wybrane fragmenty dzieł*).
2. Opracuj serię krótkich ćwiczeń na poprawę błędów ortograficznych i interpunkcyjnych, które są typowe dla uczniów przygotowujących się do egzaminu ósmoklasisty, zapewniając przykłady i wyjaśnienia reguł, na których się one opierają.
3. Wygeneruj propozycje tematów wypracowań opartych na lekturach obowiązkowych w klasach 7 i 8 (*rekomendowane – podaj chatbotowi tytuły wybranych lektur*), które mogłyby pomóc uczniom 8 klasy w ćwiczeniu pisania tekstów argumentacyjnych, wskazując na kluczowe elementy, które powinny zostać uwzględnione w tekście, aby spełniał kryteria egzaminacyjne.
4. Wejdź w rolę nauczyciela języka polskiego i stwórz zestaw dwudziestu stwierdzeń dotyczących lektur obowiązkowych w klasach 7 i 8, które pomogą uczniom ćwiczyć ocenę prawdziwości informacji, podobnie jak w zadaniach egzaminacyjnych. Zapewnij różnorodność pytań, odnosząc się do różnych aspektów lektur, takich jak fabuła, charakterystyka postaci, motywy i znaczenia symboliczne.

VII. Edukacyjna inkluzja – wspieranie zróżnicowanych potrzeb ucznia

GPT może znacząco wspierać proces indywidualizacji materiałów dydaktycznych. Umożliwia on nauczycielom języka polskiego tworzenie spersonalizowanych materiałów, które odpowiadają na specyficzne potrzeby uczniów, w tym na różne style uczenia się, poziomy zaawansowania oraz indywidualne zainteresowania. Korzystając z GPT, nauczyciele mogą szybko generować teksty na różnym poziomie trudności, co jest szczególnie przydatne przy pracy z uczniami dyslektycznymi lub wymagającymi dodatkowego wsparcia w czytaniu. Dzięki możliwości dostosowywania treści do indywidualnych preferencji GPT pozwala na tworzenie angażujących zadań, które mogą być bardziej przystępne dla uczniów z zaburzeniami koncentracji czy z trudnościami w zakresie przetwarzania informacji.

Przykładowe prompty:

1. Wygeneruj zestaw angażujących i dostosowanych do różnych stylów uczenia się zadań związanych z analizą *Świtezianki*, które pomogą zarówno uczniom o wysokim poziomie umiejętności, jak i tym potrzebującym dodatkowego wsparcia.
2. Podaj przykłady, jak nauczyciele mogą dostosowywać dyskusje klasowe do potrzeb uczniów z różnymi rodzajami inteligencji, w tym inteligencją interpersonalną i intrapersonalną, aby każdy miał szansę na uczestnictwo i wkład.
3. Wygeneruj plan nauki odmiany rzeczowników przez przypadki dostosowany do indywidualnych stylów uczenia się uczniów, integrując wizualne, słuchowe i kinestetyczne metody nauki.
4. Jako metodyk nauczania języka polskiego, przygotuj zestaw sześciu angażujących, niestandardowych zadań powtórkowych na temat imiesłówów dla uczniów klasy 7 z różnym poziomem umiejętności. Zaproponuj trzy zadania o średnim poziomie trudności, które wzmocnią zrozumienie i zastosowanie imiesłówów w zdaniach. Następnie przygotuj trzy zadania dla uczniów, którzy pracują szybko i łatwo przyswajają materiał, zawierające bardziej złożone ćwiczenia wymagające analizy literackiej i twórczego użycia imiesłówów. Dodatkowo stwórz pięć prostszych zadań, mających pomóc tym uczniom, dla których koncept imiesłówów jest wyzwaniem.

VIII. Etyczne aspekty stosowania AI na lekcjach

W kontekście etycznych aspektów stosowania AI na lekcjach, warto rozpocząć od uzmysłowienia potencjału, który niesie za sobą to narzędzie, a także od zwrócenia uwagi na pojawiające się obawy. GPT może znacząco wspomóc proces nauczania, oferując dostęp do bogatych zasobów wiedzy i inspirując do kreatywnych poszukiwań. Niemniej jednak nauczyciele powinni pozostać czujni i krytyczni względem informacji generowanych przez AI, zachowując odpowiedzialność za przekazywane treści i wykorzystując technologię jako uzupełnienie, a nie substytut własnych kompetencji i wiedzy.

Kwestia prywatności i ochrony danych osobowych jest kluczowa, zwłaszcza gdy technologia AI jest wykorzystywana w środowisku edukacyjnym. Nauczyciele powinni być świadomi, jakie dane są przetwarzane przez systemy AI, jak zapewnić ich bezpieczeństwo i jakie prawa przysługują zarówno im, jak i ich uczniom.

Wprowadzając uczniów w korzystanie z technologii GPT, należy kłaść nacisk na rozwijanie umiejętności krytycznego oceniania informacji oraz na świadome i etyczne korzystanie z dostępnych narzędzi. Nauczyciele powinni także być świadomi ograniczeń narzędzi do wykrywania plagiatów i uczyć uczniów, że rzetelność oraz autentyczność pracy intelektualnej to wartości, które trzeba pielęgnować niezależnie od dostępnych technologii. Uczniowie powinni rozumieć, że narzędzia AI mogą pomóc w nauce, ale nie zastępują krytycznego myślenia i własnej twórczości.

Proponowane wytyczne dla uczniów korzystających z GPT:

- Jesteś odpowiedzialny za swoją pracę.
- Chatbot AI może mieć halucynacje lub zmyślać – nie ufaj mu ślepo.
- Nigdy nie zapominaj o krytycznym myśleniu.
- To nie jest osoba, ale może się tak zachowywać.
- Dziel się tylko tym, z czym czujesz się komfortowo.
- Jeśli jeden z chatbotów nie potrafi ci pomóc, skorzystaj z innego.

Materiał został przygotowany z wykorzystaniem technologii OpenAI, która wspierała generowanie treści i pomysłów.